

Edith Cavell, požrtvovalna in pogumna medicinska sestra

Zdravko Kvržič

Prva svetovna vojna (1914–1918) ali velika vojna je ena od največjih tragedij človeštva. Nedvomno je bila neizbežna v glavnem zaradi vojaškega zavezništva med imperiji in njihovimi zavezniki, nacionalizma, militarizma in drugih vzrokov. Tudi če se sarajevski atentat na Avstro-Ogrskega prestolonaslednika ne bi zgodil, bi neki drugi zlokobni dogodek pahnil svet v krvavo vojno. Na začetku vojne sta bila ustanovljena dva vojaška koalicijska tabora – antanta (*Velika Britanija, Francija, Rusija in ostali zavezniki*) ter centralne sile (*Nemčija, Avstro-Ogrska, Turčija, Bolgarija in ostali zavezniki*), ki sta se vojskovala. Vojna se je končala z zmago zavezniške vojske antante.

Narodi sveta so v najboljših letih življenja bili pahnjeni v nesmiselno krvoločno vojno z več kot štiridesetimi

milijoni žrtev. Daleč stran od zavetja ljubečega in varnega doma so vojaki sveta odšli v gosto meglo negotovosti ter za seboj pustili žalujoče družine. Mnoge duše so za večno ostale ujete v pesku časa, v pozabljenih in vlažnih grobovih nekje v tujini.

Edith Cavell
(Vir: svetovni splet)

Med tisočimi prostovoljkami prve svetovne vojne, ki so se nesebično odzvale v pomoč sočloveku, je bila tudi šolana medicinska sestra Angležinja Edith Louisa Cavell (4. 12. 1865 – 12. 10. 1915). Rodila se je v vasi Swardeston, blizu mesta Norwich v Veliki Britaniji. Bila je najstarejša v družini med štirimi sorojenci. Srednjo šolo je obiskovala v šoli za dekleta Norwich, nato v internatih v Clevedonu, Somersetu in Peterboroughu. Med letoma 1890 in 1895 je v svoji domovini in v Belgiji delala kot guvernanta (*zasebna vzgojiteljica in učiteljica*). Za poklic medicinske sestre se je začela zanimati, potem ko je na dopustu na Bavarskem obiskala brezplačno bolnišnico. Ko se je leta 1895 vrnila v domovino, da bi skrbelo za svojega bolnega očeta, je postala še odločnejša za poklic medicinske sestre. Decembra istega leta je začela

delati v bolnišnici Fountains Fever v okrožju Tooting v južnem Londonu. Cavell je v bolnišnici delala sedem mesecev, živela je v prostorih za medicinske sestre in na oddelku opravljala večinoma nekvalificirana dela. Leta 1896 je vpisala pripravništvo za poklic medicinske sestre v Royal London Hospital in dveletni program uspešno končala leta 1898. Delala je v številnih angleških bolnišnicah ter negovala bolnike z različnimi boleznimi. Leta 1901 je začela delati v bolnišnici St. Pancras, ta je sprejemala reveže iz okrožja, ki so jim bili zagotovljeni postelje in čisti bivalni pogoji. Z več kot tisoč reveži, za katere je bilo treba skrbeti, zlasti za nosečnice in za bolnike, ki so trpeli za diarejo in za boleznimi dihal, je bila v bolnišnici velika gneča. Leta 1903 je postala pomočnica glavne medicinske sestre v bolnišnici Shoreditch. Uvedla je štiriletno smer porodništva. Bolnike je obiskovala na njihovem domu po odpustitvi iz bolnišnice in jih pregledovala, kar je v tistem času bila inovativna praksa.

Belgijski kraljevi kirurg dr. Antoine Depage je leta 1907 na njegovem medicinskem inštitutu ustanovil pionirsko šolo za medicinske sestre (*L'École Belge d'Infirmières Diplômées*). Dr. Depage namreč ni bil zadovoljen z delom nun, ki so do tedaj skrbele za bolnike, in je namesto njih želel imeti šolane medicinske sestre. Na pobudo soproge Marije, ki je bila v stiku z družino Francois pri katerih je Cavell nekoč delala kot guvernanta, je dr. Depage napisal Cavell prošnjo, da bi se vrnila v Belgijo in vodila novo šolo. Cavell se je prošnji odzvala in prevzela odgovorno ter zahtevno delo glavne nadzorne medicinske sestre. Uspešno se je soočila z zahtevnimi organizacijskimi težavami. Napisala je učni program, oblikovala uniforme in poiskala izkušene angleške inštruktorice. Imela je zahtevno nalogo poiskati učenke, kajti v tistem času so ženske v Belgiji, ki so skrbele za bolnike, izgubile svoj socialni položaj. Zaradi tega so pred odprtjem pionirske šole za bolnike skrbele samo nune. Od prvih petih Cavellovih učenk je samo ena bila Belgijka. Prakso so opravljale v bolnišnici na Inštitutu Berkendael. Cavell je tekoče govorila francoščino in na njeno pobudo je začela izhajati revija o medicinskih sestrah (*L'infirmière*). V enem letu je izšolala medicinske sestre za delo v treh bolnišnicah, štiriindvajsetih šolah in trinajstih vrtcih. Šola je postala ugledna in tudi v širši javnosti so medicinske sestre pridobile veliko spoštovanja. En incident je še posebej prispeval k velikemu ugledu medicinskih sester in njihovi šoli. Belgijska kraljica Elizabeta si je zlomila zapestje in ni hotela v St. Jean's, tradicionalno

rimskokatoliško bolnišnico. Zahtevala je, da jo odpeljejo v bolnišnico z usposobljenimi medicinskimi sestrami. Po tem dogodku se je vpis na šolo povečal. Diplomiranke so leta 1908 dobile certifikat o usposobljenosti. Uradno diplomo so začele prejemati od leta 1913.

Ob izbruhu prve svetovne vojne je Cavell bila na obisku pri svoji ovdoveli materi. Kljub materinemu moledovanju, da naj ostane v domovini, je bila prepričana, da je njena dolžnost, da se vrne v svojo šolo v Bruselj, ki jo je okupirana nemška vojska. Nemška vojska je v Belgiji vsakodnevno izvajala smrtonosni teror nad prebivalci. Po vsej Belgiji so izobesili opozorila, da če bo kdo skrival sovražnike, bo smrtno kaznovan. Cavell je po vrnitvi v Bruselj ugotovila, da je veliko medicinskih sester zapustilo Belgijo, njena šola je postala bolni-

Cavell je po vrnitvi v Bruselj ugotovila, da je veliko medicinskih sester zapustilo Belgijo, njena šola je postala bolnišnica Rdečega križa in Cavell je s svojim timom nesebično in strokovno skrbela za številne ranjene vojake iz antante in iz centralnih sil. Soočila se je s poškodbami, kakršnih do takrat še nikoli ni videla. Pripeljani vojaki so bili brez udov, v šoku, trpeli so za posledicami živčnega plina ter imeli druge hude poškodbe.

šnica Rdečega križa in Cavell je s svojim timom nesebično in strokovno skrbela za številne ranjene vojake iz antante in iz centralnih sil. Soočila se je s poškodbami, kakršnih do takrat še nikoli ni videla. Pripeljani vojaki so bili brez udov, v šoku, trpeli so za posledicami živčnega plina ter imeli druge hude poškodbe. Cavell z zdravstveno nego ni bila omejena samo na delo v bolnišnici. Zvečer je šla na ulice in skrbela za bolne in poškodovane. Na večer 14. 9. 1914 sta dva izčrpana britanska vojaka, ki sta bila ujeta za nemškimi linijami po bitki pri Monsu, potrkala na vrata bolnišnice. Cavell je oba vojaka sprejela in oskrbela. Pripadnik belgijskega odpor- niškega gibanja jo je vprašal, ali bi želela

postati del njihove skrivnostne mreže reševanja zaveznških vojakov antante. Sprva je oklevala, nato pa privolila, ker je v vsakem človeku videla dobro. Pomagala je, da sta britanska vojaka bila pretihotapljena na nevtralnno Nizozemsko. Postala je pomembna oseba pri nudenju zavetja ranjenim zaveznškim vojakom ter civilistom. Pomagala je najmanj dvestotim britanskim, francoskim in belgijskim vojakom pri njihovi zdravstveni oskrbi in pri tihotapljenju iz okupirane Belgije. Nemci so postajali čedalje bolj sumničavi, žal se je zgodilo neizbežno. Britanski vojak je Cavell napisal pismo, v katerem se ji je zahvalil, ker mu je rešila življenje. Med vpadom v njeno bolnišnico je nemški častnik našel beležko in jo aretiral zaradi izdaje. Hkrati jim je belgijski vohun, ki je delal za Nemce, razkril celotno operacijo. Cavell je bila na začetku avgusta leta 1915 aretirana in zaprta v samici v zaporu St. Gilles. Skupaj z več kot tridesetimi drugimi pripadniki odpor- niškega gibanja je bila obsojena na smrt. Ameriški ambasador v Belgiji

je s svojimi kolegi z veliko vložene napora poskušal doseči, da Cavell pomilujejo, vendar je njihova prošnja bila zavrnjena. V zadnjem dnevu in noči pred usmrtitvijo sta ji v zaporu podporo in tolažbo nudila zaporniški katoliški kaplan Le Seur in angleški duhovnik H. Stirling Gahan, ki ga je Le Seur v soglasju s Cavell poklical, da ji je lahko dal sveto obhajilo. Pred Le Seurjem je le na kratko zajokala, ko je izvedela, da bo naslednje jutro usmrčena. Prosila ga je, naj obvesti njeno ostarelo mater o njeni smrti, še preden bo novica objavljena v časopisih. Cavell je H. Stirling Gahanu povedala: »*Hvaležna sem, da sem imela teh deset tednov tišine, da sem se pripravila. Zdaj sem jih imela in tukaj so me prijazno obravnavali. Pričakovala sem svojo kazen in verjamem, da je pravična. Tako kot stojim pred Bogom in večnostjo, se zavedam, da domoljubje ni dovolj ter da do nikogar ne smem imeti sovraštva ali zagrenjenosti.*« Kaplan Le Seur je Cavell zjutraj 12. 10. 1915 v avtomobilu pospremil do Tir Nationala, bruseljskega strelišča, mesta njene usmrtitve. V drugem avtomobilu so pripeljali še drugega obsojenca, arhitekta Philippea Baucqa, ki je bil v spremstvu drugega duhovnika. Na strelišču je bila prisotna nemška četa dvestopetdesetih vojakov. Obsodba je bila prebrana na glas v nemščini in francoščini, nato so duhovnikoma dovolili, da se je vsak s svojim zapornikom lahko še zadnjič pogovoril. Le Seur je prijel Cavell za roko in v angleščini rekel: »*Milost našega gospoda Jezusa Kristusa in Božja ljubezen in obhajilo Svetega Duha naj bodo z vami za vedno. Amen.*« V odgovor mu je Cavell stisnila roko in odgovorila: »*Prosite gospoda Gahana, naj kasneje pove mojim najdražjim, da je moja duša, kot verjamem, varna in da sem vesela, da sem umrla za svojo državo.*« Le Seur jo je nato vodil nekaj korakov do droga, na katerega je bila ohlapno privezana. Na oči so ji dali prevezo, ki je bila, kot mu je povedal vojak, ki jo je nadel, premočena od solz. Roke je imela zvezane nad drogom. Na oba obsojenca je streljalo po osem vojakov, usmrtili so ju brez oklevanja. Le Seur je zapisal: »*Nekaj minut pozneje so Nemci krsti spustili v grobove, molil sem nad grobom Edith Cavell in priklical Gospodov blagoslov nad njeno ubogo truplo. Potem sem šel domov, skoraj bolan v duši.*« Novica o njeni smrti je zaokrožila po svetu in sprožila med narodi nad njeno usmrtitvijo val ogorčenja. Nemški vojaški sodnik je pozneje Le Seurju povedal, da je, preden so gospo Cavell pripeljali na strelišče, je nagovoril vojake, da verjame, da jim je težko streljati na žensko, vendar da to ni njihova mati. Le Seur je zapisal, da je pri več virih prebral izmišljeno zgodbo o nemškem vojaku Rammlerju, ki je okleval ustreliti gospo Cavell in da so zaradi tega tudi njega usmrtili. Poudaril je, da ta izmišljena zgodba izvira iz filma z naslovom »Zora« o Edith Cavell. Zanimivo je, da je kljub pojasnilu Le Seura danes še vedno

možno v številnih virih zaslediti lažno zgodbo o Rammlerju, ki se prikazuje kot dejstvo. Po vojni je bilo truplo Edith Cavell izkopano in vrnjeno v Britanijo.

Edith Cavell bo za vse večne čase ostala v spominu kot požrtvovalna in pogumna medicinska sestra velikega srca, ki je verjela v dobroto vseh ljudi. Zano je vsako življenje bilo dragoceno. Nesebično je pomagala ter strokovno negovala vse ranjene in bolnike ne glede na njihovo raso, barvo kože in narodnost ter vero. Večni blaženi mir in pokoj naj bosta z njo in večna luč naj ji sveti!

Viri in literatura:

Casualties of World War I. [Online]. Dostopno na: <https://www.facinghistory.org>

[/weimar-republic-fragility-democracy/politics/casualties-world-war-i-country-politics-world-war-i](https://www.facinghistory.org/world-war-i-country-politics-world-war-i) [19. junij, 2022].

9 Reasons World War I Became Inevitable. [Online]. Dostopno na: [https://www.warhistoryonline.com/world-war-i/9-reasons-world-war-became-inevitable.html?](https://www.warhistoryonline.com/world-war-i/9-reasons-world-war-became-inevitable.html?chrome=1)

[chrome=1](https://www.warhistoryonline.com/world-war-i/9-reasons-world-war-became-inevitable.html?chrome=1) [19. junij, 2022].

Opis Soške fronte. [Online]. Dostopno na: <http://www.potmiru.si/slo/opis-soske-fronte/> [19. junij, 2022].

Who was Edith Cavell? [Online]. Dostopno na: <https://www.iwm.org.uk/history/who-was-edith-cavell> [19. junij, 2022].

Edith Cavell: nursing in London and Belgium. [Online]. Dostopno na: <https://eastendwomensmuseum.org/blog/2017/10/23/edith-cavell-nursing-in-london-and-belgium> [19. junij, 2022].

Terri Arthur (2020). Edith Cavell: The Other Nightingale. OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing Vol. 25, No. 2, Manuscript 2. Dostopno na: <https://ojin.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/ANAPeriodicals/OJIN/TableofContents/Vol-25-2020/No2-May-2020/Edith-Cavell-The-Other-Nightingale.html> [19. junij, 2022].

Who was Edith Cavell? [Online]. Dostopno na: <https://www.cavellnursestrust.org/what-we-do/who-was-edith-cavell/> [19. junij, 2022].

Pastor Le Seur's testimony. [Online]. Dostopno na: <https://edithcavell.org.uk/edith-cavells-life/pastor-le-seurs-testimony/> [19. junij, 2022].

Edith Cavell – Helper. [Online]. Dostopno na: <https://www.escapelines.co.uk/belgium-france/edith-cavell/> [19. junij, 2022].

Edith Cavell's Life & Legacy. [Online]. Dostopno na: <https://edithcavell.org.uk/edith-cavells-life/> [19. junij, 2022].

Edith Cavell story. [Online]. Dostopno na: <http://www.edith-cavell-belgium.eu/edith-cavell-story.html> [19. junij, 2022].

Edith Cavell. [Online]. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Edith_Cavell#. CITEREFEncyclop%C3%A6dia_Britannica1922 [19. junij, 2022].